

R E F E R A T

Załącznik 1, 2, 3.

W sprawie zarzutów zawartych w liście Pana Marszałka Piłsudskiego z dn. 1.IX. ogłoszonym w N.246 Kurjera Porannego odośnie usunięcia depeszy z dn.20.VIII. wysłanej przez Wodza Naczelnego - gen. Rozwadowskiego

Zarzut ten postawiony przez Pana Marszałka występuje również i w liście gen.Stachewicza do Pana Szefa Sztabu Generalnego (załącznik III)

Sprawa ta została już szczegółowo wyświetlona w referacie Biura Historycznego z dn. 28.VIII. przy czym gen.Stachewicz uznał słuszność wywodów tego referatu co jest stwierdzone w raporcie mjr.Zawadzkiego do Pana Szefa Sztabu Generalnego z dn. 31.VIII. załącznik IV.

Raport ten był gen.Stachewiczowi przedkładany i został przez niego aprobowany.

Poza temi dowodami dokumentalnemi, które prawie, że wykluczają rozmowę hughesową w ciągu tej nocy między Wodzem Nacelnym a gen.Rozwadowskim nasuwa się jeszcze kilka uwag.

W umyśle Pana Marszałka zostało wspomnienie nie rozmowy prowadzonej przez hughesa lecz depeszy, o czem pisze zarówno w swym liście jak i w książce. To pokrywałoby się właśnie z depeszą wysłaną o g. 3 ³⁰ wspomnienie ostrego jej tonu, którego ona zresztą niema, odniesć można prawdopodobnie do słów w jakich Pan Marszałek kazał gen.Stachewiczowi tę depeszę wysłać oraz do rozmowy ustnej którą miał dn. 21.VIII. z gen. Rozwadowskim w Siedlcach.

Poważnym również argumentem przeciwko istnieniu rozmowy hughesowej w nocy z 20.VIII. - 21.VIII. jest fakt, że gen. Rozwadowski wydaje zarządzenia płk. Zagórskiemu dopiero z Siedlec. Nie ulega zaś wątpliwości, że gdyby miał rozmowę hughesową z Wodzem Naczelnym w nocy, to niezwłocznie byłby wydał odpowiednie zarządzenia jeszcze z Warszawy, tak jak przekazał natychmiast D-wu Fr. Północnego otrzymaną depeszą.

Wreszcie mimo wszelkich poszukiwań, innej depeszy czy rozmowy hughesowej nie znaleziono ani w archiwum Biura Historycznego ani też w aktach otrzymanych z Belwederu co można sprawdzić w konsygnacji według której zostały przejęte. Również odrzucić należy możliwość celowego usunięcia jej ze względów personalnych, zważywszy, że np. rozmowę hughes. z 24.VIII. również prowadzoną w tonie ostrym, gen. Rozwadowski przekazał Biuru Historycznemu.

Lanowski
mgr. v. j.

Rozmowa hughesowa p.k. Stachewicza

z dn. 21.VIII.1920.r.g.1 20

Tu p.k. Stachewicz. Słucham. Akcja 8-ej dyw. na Ostrów została w myśl życzenia komendanta nakazana. Ma nastąpić dzisiaj. W nocy sytuacja nieprzyjacielska na odcinku dow. frontu północnego przedstawia się następująco. Sztab 3-go korpusu jazdy stwierdzono o godzinie 10-ej rano jeszcze w Sierpcu. Dywizja tego korpusu w odwrocie przez Lipno Sierpc na Mieżyń oddziały 4-ej armji bolszewickiej częściowo znajdują się jeszcze na zachód od Płońska. Oddziały 18-ej dyw. piech. jak stwierdzono okopują się na linii Starozręby - Góra. 54-ta dyw. na północny zachód od Płońska. Reszta 4-ej armji grupuje się prawdopodobnie w myśl otrzymanego rozkazu w rejonie Mławy, w której to miejscowości stwierdzono masy taborowych oddziałów. Oddziały 15-ej armji mianowicie 35 dyw. rozbita pod Ciechanowem na północ od miejscowości bryg. 55 tej dyw. na południowy zachód od Przasnysza, 16-ta i 11-ta dyw. na północny wschód od Makowa, tam też resztki 4-ej dywizji pod Makowem mocno poturhowanej. Oddziały 3-ej armji w odwrocie z kąta stworzonego przez Narew i Bug prawdopodobnie w swoich głównych siłach w rejonie Ostrowa i Zambrowa. Na szosie łączącej miejscowości stwierdzili lotnicy dzisiaj o godz. 10-ej olbrzymie kolumny taborów. To było wszystko. Dodam jeszcze sztab 4-ej i 15-ej armji bolszew. znajdował się dzisiaj o godz. 12-ej w Ostrołęce. A nie wie pan gdzie sztab 3-ej armji? Następnie mówi pan o 35 dyw. Czy niema to być 33? Naturalnie 33 dyw. Miejsce postoju 3-ej armji jest nieznane. Dobrze dziękuję. Komunikuję Panu, że dzisiaj wieczorem toczyła 15 dyw. walki pod samym Ostrowiem brano jeńców 6 dywizji. Proszę mi jeszcze podać w jakim ugrupowaniu idzie 1 armja. Więc na Ostrów 8 dyw. a dalej należał rozkaz ostatni 1-ej armji. Odpisaliśmy do Siedlec przez ostatniego kurjera. Czy pan pułkownik go już zna. Bo jeżeli tak, to oprócz tej zmiany, że 8 dywizja

zamiast na Rożany uderzy na Ostrów i dopiero stamtąd skieruje się na Rożany nie byłoby nic do dodania. Nie widziałem jeszcze tego rozkazu. W tej chwili dopiero co go dostałem. To dziękuję i dowiadczenia. Czy mógłbym pana pułkownika prosić jeszcze o podanie rejonów osiągniętych przez front środkowy. Dokładnych danych jeszcze niema. Dziękuję bardzo. Dobranoc panu Pułkownikowi. Dobranoc.

W. Szewcuk -
Kamień
m.p.w.g.

KWATERA GŁÓWNA

Siedlce 21.8.1920.

WODZA NACZ.

2.30.

Do

Dow. 8 dyw. piech.
przez dow. 4-ej armji.

Rozkazuję 8 dyw. piech. zmieniając dotychczasowe zadanie, zatrzymać się w rejonie Ostrowia i na zachód od Ostrowia, pozostając przez cały czas dzisiaj w ścisłym kontakcie i współdziałaniu z 15-a dyw. p. 4-ej armji, której ogólna dyrekcja jest przez Ostrów na północ.

(-) J. Piłsudski

*Wz. zgodność -
P. Piłsudski
m. 21.8.20*

Do gen. Rozwadowskiego Szefa Sztabu Gen.

Siedlce 21.VIII. godzina 3.30 komendant polecił mi zakomunikować co następuje : sytuacja na północ od Wisły i Bugu wykazuje wyraźnie na odwrót stamtąd ku zachodowi. Korpus jazdy już jest w odwrocie okopywanie się nieprzyjaciela w rejonie Ciechanowa jest naturalnym przykrywaniem odwrotu 4 i 15 armij na zachód. Przebywanie sztabów tych dwóch armij w Ostrołęce świadczy o tym, że linja Ostrołęka-Lomża jest osią ich odwrotu. 3-cia armja w odwrocie na Ostrów - Zambrów dziś pod Ostrowiem miała nasza 15 dywizja bój z 5-ą dyw. sowiecką 3-cia armja będzie musiała zatrzymać się na linii Ostrów-Zambrów dla przykrycia odwrotu bardziej na północ to też komendant spodziewa się 21.....boju naszej 4-ej armji z 3-cią armją sowiecką w związku z tym dyspozycja dow. frontu północnego nakazująca skrócenie 1-ej armji ku zachodowi nie odpowiada sytuacji groziła 15-ej armji sowieckiej może być jutro w Ostrołęce skąd przy marszu 8-ej dyw. na Rożan kierunek na Ostrów zostaje odskonięty po sprawdzeniu sytuacji na miejscu w 4-ej armji komendant nakazał jej na jutro marsz ku północy dla lewoskrzydłowej 15-ej dyw. względu na osi Brok-Ostrów-Lomża do 8-ej dyw. zaś przesłał komendant bezpośrednio następujący rozkaz : Rozkazuję 8-ej dyw. piech, zmieniając dotychczasowe zadanie zatrzymać się w rejonie Ostrowia i na zachód od Ostrowia pozostając przez cały czas dzisiaj w ścisłym kontakcie i współdziałaniu z 15-ą dyw. piech. 4-ej armji której ogólna dykcja jest przez Ostrów na północ. Komendant prosi o powyższem natychmiast zawiadomić dow. frontu północnego. W związku ze spodziewaną sytuacją w 4-ej armji zostaje przez dzień 21.VIII. zatrzymane 21 dyw. na szosie Mazowieck-Bielsk z obowiązkiem zabezpieczenia przejścia ~~przez~~ na zachód przez Nurzec. Zadanie dla reszty 2-ej armji t.j. marsz na Białystok pozostaje nie zmienione. Komendant oczekuje pana generała 21 b.m. przed południem w Kwaterze Głównej w Siedlcach.

Stachiewicz pułkownik.

Za zgodą -
Komendant
mjr. w.f.